

PARTER**Klagande**

Nordic Trout Sweden AB
Fiskhamnsvägen 10
AZ-22710 Föglö

Ombud: Advokat Joel Mårtensson
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Ombud: Biträdande jurist Helles Stoytcheva
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Motparter

1. Gerd Bergman
Veåsdand 115
870 33 Docksta

2. Matz Bergman
Veåsand 115
870 33 Docksta

3. Gerd Bernström
Sund 135
870 33 Docksta

4. Peter Bernström
Sund 135
870 33 Docksta

5. Christina Böhlin
Rönngatan 13
871 52 Härnösand

6. Föreningen Rädda Höga Kusten
c/o Nils-Erik Vigren
Käl 119
870 33 Docksta

Dok.Id 388769

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se www.ostersundstingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:00

7. Margareta Gavelin
Käl 115
870 33 Docksta

8. Thomas Gavelin
Åkerivägen 4
891 77 Järved

9. Torbjörn Gavelin
Näske 134
893 91 Bjästa

10. Anna Glindås
Eriksgatan 1
826 60 Söderhamn

11. Per Glindås
Eriksgatan 1
826 60 Söderhamn

12. Kramfors kommun
872 80 Kramfors

13. Peter Nias
Corner House, Leysbourne
Chipping Campden, Gloucestershire
GL55 6HL

14. Anna Shaw
6 Hamsland, Horsted Keynes
West Sussex
RH17 7DX

15. Chris Shaw
6 Hamsland, Horsted Keynes
West Sussex
RH17 7DX

16. Mathias Tollbom
m.tollbom@gmail.com

17. Susann Ullberg
Tengdahlsgatan 26
116 41 Stockholm

18. Ann-Christin Wedin
Berg 102
873 96 Docksta

19. Bruno Wedin
Berg 102
873 96 Docksta

20. Erik Vestin
Runstensvägen 9
804 33 Gävle

21. Nils-Erik Vigren
Käl 119
870 33 Docksta

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länstyrelsen Västernorrlands beslut 2020-10-22 i ärende nr 505-1492-2020, se bilaga 1

SAKEN

Godkännande av efterbehandlingsplan för fiskodling Mjältösundet, Kramfors kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen fastställer, med ändring av det överklagade beslutet, kommunstyrelsens beslut den 11 februari 2020 p 1, MOB 2018/383.

BAKGRUND

Nordic Trout Sweden AB (nedan Nordic Trout) har från 2008-2009 bedrivit fiskodling i Mjältösundet och vid Öberget i Mjältöfjärden. Tillståndet gällde till och med den 13 mars 2020 och verksamheten har upphört. Nordic Trout har upprättat en efterbehandlingsplan som godkänts av Kramfors kommun den 11 februari 2020. Efterbehandlingsplanen innebar att ackumulationshögarna inte skulle åtgärdas men att Nordic Trout skulle åläggas att övervaka bottnarna i enlighet med ett skriftligt övervakningsprogram som skulle upprättas och ges in till tillsynsmyndigheten senast den 12 mars 2020 för godkännande. Kommunens beslut överklagades till Länsstyrelsen Västernorrlands län (länsstyrelsen) av ett stort antal personer och en ideell förening. Länsstyrelsen gjorde bedömningen att det är miljömässigt motiverat att efterbehandla delar av de områden som är påverkade av fiskodlingsrelaterat material, upphävde godkännandet och återförvisade ärendet till kommunen för nödvändig handläggning genom utredning av förutsättningarna för muddring av delområden. Länsstyrelsen bedömde också att samtliga klagande hade talerätt mot beslutet.

Målet har, på begäran av bolaget, avgjorts efter huvudförhandling.

YRKANDEN M.M.

Nordic Trout har överklagat länsstyrelsens beslut och i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen, med ändring av länsstyrelsens beslut avvisar överklagandena av kommunens beslut från envar av Gerd och Matz Bergman, Peter och Gerd Bernström, Christina Böhlin, Margareta Gavelin, Thomas Gavelin, Torbjörn Gavelin, Anna och Per Glindås, Peter Nias, Anna och Chris Shaw, Mathias Tollbom, Susann Ullberg, Erik Vestin, Nils-Erik Vigren, Ann-Christin och Bruno Wedin samt föreningen Rädda Höga Kusten. Bolaget har i andra hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut och fastställa punkt 1 i kommunens beslut.

Samtliga fysiska och juridiska personer som tagits upp som klagande i länsstyrelsens beslut har beretts tillfälle att yttra sig. Föreningen Rädda Höga

Kusten, Peter och Gerd Bernström, Gerd och Matz Bergman samt Margareta Gavelin har yttrat sig. Samtliga har motsatt sig en ändring av länsstyrelsens beslut. Kramfors kommun har också yttrat sig och förklarar att man anser att ingivna handlingar talar för att kommunens beslut var riktigt.

UTVECKLING AV TALAN

Nordic Trout har som grund för sitt yrkande om avvisning anfört att länsstyrelsen inte ens utrett vilka fastigheter klagandena äger samt att beslutet om efterbehandling inte har sådana rättsverkningar att klagandena kan anses berörda av beslutet. Eftersom det inte är visat att de klagande hade klagorätt borde länsstyrelsen ha avvisat överklagandena. Kompletteringar som begärts in av länsstyrelsen från vissa privatpersoner samt från Föreningen Rädda Höga kusten har inte kommunicerats med Nordic Trout.

Nordic Trout har i sak anfört i huvudsak följande. Det är inte miljömässigt motiverat att efterbehandla området genom muddring, vare sig av hela området eller av delmängder. Inte heller åtgärder för inneslutning av avfallet är miljömässigt motiverade. Den efterbehandlingsåtgärd som vidtas utgör, genom kontrollprogrammet, en övervakad naturlig återhämtning. Detta är ett vedertaget åtgärdsalternativ enligt Naturvårdverkets rapport 5978 september 2009. Enbart förekomsten av en förorening innebär inte automatiskt en risk för negativ påverkan. För att ett förorenat område ska utgöra en risk krävs en föroreningskälla där föroreningen är tillgänglig eller att den kan transporteras till platser där ett skyddsobjekt kan exponeras. Exponeringen måste också vara av sådan omfattning att den kan ge upphov till en negativ effekt på skyddsobjektet.

De aktuella sedimenten innehåller fiskfekalier och foderrester i olika stadier av nedbrytning och därmed förhöjda halter fosfor och organiskt material. De innehåller inte ämnen som är toxiska eller persistenta. Mängden sediment är begränsad.

Löst fosfor kan spridas genom diffusion. Ytsedimenten vid odlingslokalen Mjältösundet har beräknats innehålla 0,15 ton löslig fosfor och vid

odlingslokalen Öberget 0,21 ton. Det totala fosforöverskottet i hela sedimentprofilen beräknas till 0,45 ton. Frisättningsperioden kan beräknas till 7-8 år, vilket innebär ett fosforläckage från lokalen vid Öberget om 64 kg per år, vilket ska jämföras med Mjältöfjärdens totala belastning på cirka 5 260 kg per år. Tillskottet torde med god marginal ligga inom ramen för normal mellanårsvariation för det totala fosfortillskottet.

Fosfor utgör inte något miljöproblem förrän tillförseln ökar i sådan omfattning att det påverkar ekosystemets ursprungliga funktion, egenskaper och karaktär. Då riskerar t. ex. övergödning och algbloomning att uppkomma. Om fosforläckaget från det fiskodlingsrelaterade sedimentet trots den mycket begränsade omfattningen skulle leda till lokala övergödningseffekter, vilket bestrids, kan de ses som en temporär olägenhet men inte som en risk för människors hälsa och miljö som motiverar riskreducerande åtgärder. Ett läckage från odlings sedimenten kommer också att avta över tid. Fosforläckaget utgör också enbart en bråkdel av de utsläpp som godtogs enligt det tidigare tillståndet.

Näringsämnespåverkan är inte sådan att den kommer att orsaka en försämring av den ekologiska statusen i någon av de aktuella vattenförekomsterna, och inte heller äventyra uppnåendet av god status.

Påverkansområdet i Mjältösundet utgör 0,024% av vattenförekomsten Ullångerfjärdens ytarea och påverkansområdet vid Öberget är 0,074% av vattenförekomsten Mjältöfjärdens ytarea. Ansträngda syreförhållanden på påverkansområdena kan därför inte antas påverka vattenförekomsterna som sådana. Det finns en risk för ansträngda syreförhållanden i sedimenten inom delar av påverkansområdena, men provtagningar som skett av bottenvatten har visat på goda syreförhållanden. Inte vid något provtagningstillfälle sedan 2009 har syrehalterna i bottenvattnet understigit gränsen för syrebrist.

Förutom den naturliga återhämtning som sker, kommer överlagring att ske eftersom sedimenten är belägna på ackumulationsbotten.

Den eventuella risken minskar kontinuerligt. Vid en återförvisning och ny utredning kommer prövningen att pågå under längre tid. Om den nya prövningen resulterar i ett beslut om efterbehandling genom sugmuddring krävs ytterligare åtgärder som förberedelser, upphandling och ansökan om tillstånd till vattenverksamhet. Nyttan av en sedan efterbehandling kommer då att ha minskat ytterligare.

Kostnaden för efterbehandling genom sugmuddring skulle vara betydande. Vid lokalen Mjältösundet är sedimentlagret 3 cm tjockt och utbredd över omkring 20 000 kvadratmeter. Vid Öberget har det beräknats att det påverkade sedimentlagret är 35 cm och utbredningsområdet omkring 25 000 kvadratmeter. Kostnaden kan beräknas till omkring 100 miljoner kronor för lokalen Öberget och 10 miljoner kronor för lokalen Mjältösundet. Om mindre del av området skulle muddras skulle kostnaden per kg reducerad fosfor inte bli lägre utan snarare högre eftersom de fasta kostnaderna skulle fördelas över en mindre mängd fosfor.

Peter och Gerd Bernström har i anfört i huvudsak följande. Enligt miljöbalken är det den som förorenar miljön som ska betala. Nordic Trout bör därför betala vad det kostar att ta upp det man lämnat efter sig i form av gödsel och foderrester under den tid fiskodlingen pågått. Det får vara slut med tjafs och undanflykter från bolaget.

Gerd och Matz Bergman har i huvudsak anfört följande. De är permanentboende i viken närmast Mjältöfjärden. Deras fastighet har strandtomt med långgrund sandstrand. De har under den tid fiskodlingen bedrivits kunnat se hur övergödningen orsakat olägenheter med kraftig alg tillväxt i vattnet och högar av ilandflutna, ruttnande, alger. De har i tidigare prövningar godtagits som sakägare.

Det finns oklarheter i bolagets beskrivning. De har redovisat det totala fosforöverskottet enbart för lokalen vid Öberget. För lokalen vid Mjältöfjärden har de enbart lämnat uppgift om halten i ytsedimentet. Det får antas att den totala halten i Mjältöfjärden inte är lägre än vid Öberget, vilket skulle innebära ytterligare 900 kg

fosfor som kommer att spridas i vattnet. Bolaget har aldrig erkänt att odlingen vållat problem längs stränderna.

Det är inte heller enbart fosfor som orsakar övergödning. Även kväve påverkar kvaliteten, särskilt i havsvatten. Bolaget har inte redovisat kvävehalter i materialet.

Bolaget har inte heller redovisat att Skuleskogens nationalpark, ett i allra högsta grad skyddat område, ligger inom vattenförekomsten Mjältofjärden. Nationalparken innefattar havsområdet vid Kälaviken. Övergödningen utgör ett hot mot Natura 2000 områden inom Skuleskogens nationalpark.

Det är vilseledande att använda sig av begreppet ”naturlig återhämtning”. Vad som kommer att inträffa är att utsläpp av kväve och fosfor kommer att fortsätta, om än i mindre utsträckning än tidigare. Även bolaget har redovisat att det saknas studier av ”naturlig återhämtning” i svenska förhållanden. Det är alltså oklart hur det kommer att fungera.

Bolaget har också använt sig av felaktiga siffror. Den siffra om totalt 9,6 tons utsläpp av fosfor per år till Mjältofjärden avser tidsperioden 2014 – 2019, alltså under en tid då fiskodlingen fortfarande bedrevs. Under den tiden härrörde enligt SMHI 1,75 ton per år från ”direktutsläpp punktkällor i vattenförekomsten”. Den enda punktutsläpps källa som fanns under den aktuella tiden var bolagets fiskodlingar. Det beräknade årliga utsläppet om 50 kg ska alltså snarare jämföras med 7,8 ton än 9,6. Enligt SMHI uppgick den årliga kvävetillförseln till 62,1 ton, varav fiskodlingen (punktkällan) stod för 19,2 ton.

Margareta Gavelin har yttrat sig och i huvudsak anfört följande. Hon är delägare i Käl 5:1 och har varit sakägare genom hela processen.

”Naturlig återhämtning” innebär inte annat än att bolaget ska få fortsätta att släppa ut fosfor i vattnet. Att bolaget tidigare hade tillstånd att släppa ut större mängder fosfor är inte ett hållbart skäl för att bolaget nu ska få lägga ut den mindre

mängden. Miljöpåverkan av den verksamhets som bedrevs var oacceptabel. Det var därför bolaget tvingades avsluta verksamheten. Mark- och miljööverdomstolen konstaterade i sin dom att maxgränsen för vilken belastning de två aktuella vattenförekomsterna tål hade överskridits. Att då tillåta fortsatt fosforläckage kommer att innebära en fortsatt negativ påverkan. Skuleskogens nationalpark ligger i närområdet, och dess stränder har påverkats kraftigt. Det finns också skyddsvärda lekbottnar i närområdet.

Föreningen Rädda Höga Kusten och Nils-Erik Vigren har i huvudsak anfört följande. Föreningen har omkring 600 medlemmar.

De åtgärder bolaget har åtagit sig utgör ingen efterbehandling. Bolaget försöker undgå kostnaden för en sanering genom att underdriva mängden kvarvarande fosfor och överdriva saneringskostnaderna för att kunna påstå att miljönyttan av en sanering inte står i rimlig proportion till kostnaderna. Bolaget och dess vetenskapliga experter har konsekvent underdrivit riskerna med verksamheten. Bolaget har, understött av Task Force Vattenbruk, drivit på för att bedriva fiskodling i öppna kassar, trots att detta leder till stora miljöproblem. De har hela tiden påstått att odlingen inte skulle kunna ge upphov till annat än mycket begränsade skador inom enbart 50 – 100 meter från kassarna. Anledningen till att bolaget började bedriva verksamhet i Sverige var att myndigheterna på Åland hade börjat uppmärksamma den övergödning som blev följden av fiskodling i öppna kassar.

Bolagets verksamhet påbörjades 2008, och två år senare kunde effekterna av övergödningen märkas. Kringboende kunde konstatera betydande tillväxt av grönslick och ålnate längs stränderna. Efter ytterligare tre år var ”geggan” så omfattande att det inte längre gick att bada. Algblomning började uppträda.

Task Force Vattenbruk har bedrivit ett omfattande lobbyarbete för att påverka svenska myndigheter och lärosäten vilket har påverkat politiken vad gäller synen på

odling av fisk i öppna kassar. De har därvid lämnat oriktiga uppgifter om olika tekniker för fiskodling.

Bolaget har hotat och trakasserat meningsmotståndare.

Att de uppgifter bolaget lämnat om odlingens begränsade miljöpåverkan motbevisas av att vattnet längs kuststräckan nu, sedan odlingen upphört, är rent och klart för första gången på tio år. De rapporter föreningen har fått är samstämmiga. Ingen algblomning, inga tveksamheter när det gäller bad. Det "ludd" som under odlingstiden klängt sig fast vid ålnaten är nu borta. Föreningen har dock, i augusti 2021, fått besked om att vattnet längs stränderna i Omnefjärden alltjämt är påverkat. Under odlingstiden minskade siktdjupet i Omnefjärden från 12 till en halv meter under högsäsong för odlingarna. Bolaget har aldrig erkänt sambandet med odlingarna.

Den utredning bolaget presenterat om miljönytta med respektive kostnader för sanering är inte tillförlitlig eftersom utredarna influerats av Task Force Vattenbruks idéer. En oberoende utredning bör inhämtas. Även om muddring inte är lämpligt bör resterna täckas över. Bolaget bör också åläggas att rensa stränderna.

DOMSKÄL

Inte alla klagande saknar klagorätt.

Bolaget har i första hand yrkat att domstolen ska förklara att ingen av de fysiska eller juridiska personer som klagat till länsstyrelsen hade klagorätt. Om ingen av de klagande haft klagorätt skulle länsstyrelsen inte ha haft fog för att pröva frågan och dess beslut skulle undanröjas utan en prövning i sak.

Domstolen konstaterar att det av länsstyrelsens beslut inte framgår hur länsstyrelsen gjort bedömningen att samtliga klagande hade klagorätt. Domstolen har givit samtliga tillfälle att utveckla skälen för sin klagorätt. Ett mindre antal har avhört.

Domstolen konstaterar att Föreningen Rädda Höga Kusten uppgivit att man har omkring 600 medlemmar. Av ingivna stadgar framgår att föreningens ändamål är sådant att den uppfyller kraven enligt Århuskonventionen och den har bedrivit verksamhet i mer än tre år. Föreningen har klagorätt. Margareta Gavelin är delägare i en fastighet med strandtomt i det berörda området och Gerd och Matz Bergman har sitt permanentboende i viken närmast Mjältöfjärden. Det innebär att de är närboende och att de har berörts av verksamheten under driftstiden. De måste därför anses berörda också av frågor kring verksamhetens upphörande och hur efterbehandling sker. Domstolen bedömer att de har klagorätt vid beslut om efterbehandling.

Eftersom i vart fall dessa klagande har klagorätt har länsstyrelsen haft fog för att ta upp överklagandet.

Det handlägningsfel som förekommit vid länsstyrelsen kan läkas i domstolen

Bolaget har förklarat att man inte fått del av samtliga handlingar innan ärendet avgjordes vid länsstyrelsen. Detta utgör ett handlägningsfel. Bolaget har emellertid nu fått del av de handlingar som ligger till grund för domstolens bedömning. Felet har läkts i domstolen och utgör inte grund för återförvisning.

Länsstyrelsens beslut får anses överklagbart

Ett beslut om återförvisning är överklagbart endast om beslutet innefattar avgörande av en fråga som inverkar på ärendets utgång. Eftersom länsstyrelsen uttalat att efterbehandling är miljömässigt motiverat får beslutet anses överklagbart. Bolagets överklagande ska därför inte avvisas utan tas upp till prövning i sak.

Kommunens beslut ska fastställas

Bolaget har presenterat en omfattande utredning vad avser vilka ämnen och vilka mängder av dessa ämnen som till följd av den tidigare verksamheten kommer att tillföras vattenförekomsten under kommande år. Man har valt att fördjupa utredningen gällande fosfor eftersom det är den begränsande faktorn enligt nuvarande kunskapsläge. Avsaknaden av fördjupad undersökning avseende kväve saknar därför betydelse. Bolaget har också presenterat vilka

efterbehandlingsalternativ som står till buds. Samtliga alternativ är förenade med tekniska problem och stora risker för negativ miljöpåverkan.

Domstolen delar bolagets och Kramfors kommuns bedömningar om att det inte är miljömässigt motiverat att sanera de tunna skikt av sediment innehållande bland annat fosfor på de ytor som det är frågan om. Tillgänglig mängd fosfor rör sig om totalt 0,45 ton som enligt utredningar frisätts över en period om 7–8 år. Detta ger utsläpp av fosfor på under 100 kg per år under den tid fosfor frisätts. Detta ska jämföras med den totala fosforbelastningen på vattenförekomsten Mjältöfjärden om drygt 5 000 kg per år. Påverkan blir följaktligen mycket begränsad och utgör en mycket liten del av det totala tillskott som sker till vattenförekomsten. Dessa uppgifter har bekräftats av Sveriges lantbruksuniversitet i rapporten ”SLU Rapport 2021:7”. Både bolagets anlitate konsulter och SLU är eniga om att en naturlig återhämtning sker och att tiden är kortare än åtta år. Mark- och miljödomstolen delar bolagets uppfattning om att en sanering genom muddring eller övertäckning, med hänsyn till de krav som ställs på tillstånd för dessa åtgärder, inte kan genomföras tidigare än inom 3-5 år från lagakraftvunnen dom i detta mål. En sådan tidsutdräkt skulle innebära att de föreslagna åtgärderna när de kunde vidtas helt skulle sakna positiva miljöeffekter.

Domstolen konstaterar att övervakad naturlig återhämtning tillsammans med ett långsiktigt kontrollprogram är en vedertagen åtgärds metod för att övervaka och dokumentera att den naturliga självreningen verkligen fortgår med den hastighet som krävs för att uppnå de åtgärds mål som ställts upp (se Naturvårdsverkets rapport 5978 september 2009). Kontrollprogrammet ska i princip fortgå i olika omfattningar tills dess att åtgärds målen är uppfyllda.

Domstolen gör därför bedömningen att en övervakad naturlig återhämtning och provtagning utgör en i dagsläget tillräcklig efterbehandling.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 25 maj 2022

Marit Åkerblom

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Marit Åkerblom, ordförande,
och tekniska rådet Jari Hiltula.

Se sändlista

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Beredningsjurist 1INKOM: 2020-11-13
MÅLNR: M 3311-20
AKTBIL: 2

Överklagande av beslut om godkännande av efterbehandlingsplan för fiskodling Mjältösundet

Beslut

Länsstyrelsen upphäver punkt 1 i kommunstyrelsens beslut dnr MOB 2018/383 och återförvisar ärendet till kommunen för nödvändig handläggning.

Sammanfattning av länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att samtliga som har överklagat har rätt att överklaga beslutet. När det gäller de privatpersoner som överklagat har de alla fritids- eller året runt-bostäder eller äger fastigheter vid vikar i anslutning till Mjältösundet samt i anslutning till närliggande Norrfjärden. Den fosfor som kan frigöras från bottensedimenten vid odlingslokalerna kan leda till en ökad tillväxt av alger och dessa alger kan sedan spridas till närliggande vikar. Länsstyrelsen bedömer därför att det finns en reell risk för att de som klagat kan utsättas för olägenhet och att de därför har rätt att överklaga beslutet.

Föreningen Rädda Höga kusten uppfyller de kriterier som ställs på en miljöorganisation för att den ska ha rätt att överklaga. Länsstyrelsen bedömer även att det överklagade beslutet är ett sådant beslut som får överklagas av en miljöorganisation. Detta mot bakgrund av att den bedömning som ska göras i ärendet sker med tillämpning av 10 kap. miljöbalken och att bestämmelserna om klagerätt i miljöbalken i den utsträckning det är möjligt ska tolkas så att det stämmer överens med innehållet i Århuskonventionen.

Länsstyrelsen bedömer att det finns ett behov av ytterligare utredning och att denna utredning ska ske innan man tar ställning till om efterbehandlingsplanen ska godkännas. Länsstyrelsen anser att det är miljömässigt motiverat att efterbehandla delar av de områden som är påverkade av fiskodlingsrelaterat material. Muddring av delområden bör därför utredas. Det finns inte tillräckligt med uppgifter i ärendet för att ta ställning till om muddring av delmängder är rimligt från kostnadssynpunkt. Länsstyrelsen upphäver därför kommunstyrelsens beslut att godkänna efterbehandlingsplanen och återförvisar ärendet till kommunen för nödvändig handläggning.

Beskrivning av ärendet

Överklagat beslut

Kommunstyrelsen i Kramfors kommun beslutade den 11 februari 2020 (dnr MOB 2018/383) att

1. godkänna den efterbehandlingsplan som Nordic Trout Sweden AB upprättat för fiskodlingarna vid Mjältösundet.
2. Bolaget innan avvecklingen ska anmäla åtgärderna som ska vidtas till tillsynsmyndigheten
3. Nordic Trout Sweden AB efter tillståndstidens slut ska följa ett program för att övervaka vad som händer med bottarna vid odlingsplatserna. Programmet ska senast den 12 mars 2020 skickas in till och godkännas av tillsynsmyndigheten.
4. Kramfors kommun uppmanar tillståndsgivaren, dvs. Länsstyrelsen Västernorrland, att utifrån sina egna rekommendationer åtgärda området.

Som skäl för beslutet anges i huvudsak följande. Under odlingarna har ackumulerats cirka 10 000 m³ med en tjocklek av 0,1-3 centimeter (Mjältösundet) respektive 30-35 centimeter (Öberget). Bolaget anger att enda tekniska möjliga sätt att sanera är med sugmuddring till en kostnad av 110 miljoner kronor, vilket innebär 6 500 kr/kg fosfor. Kommunstyrelsen accepterar bolagets bedömning att det inte är ekonomiskt rimligt att genomföra muddring.

Mark- och miljödomstolen har i villkoret angett att planen ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Domstolen har dock inte delegerat rätten att besluta om ytterligare krav på odlingen. Eftersom bolagets utsläpp prövats och odlingen haft tillstånd att släppa ut fosfor, kväve med mera gäller detta och tillsynsmyndigheten har inte rätt att kräva ytterligare åtgärder (miljöbalken 24 kap. 1 §).

Överklaganden

Överklagande från Föreningen Rädda Höga Kusten, Thomas Gavelin, Anna Glindås, Per Glindås, Erik Vestin med flera

Föreningen Rädda Höga kusten uppger att de motsätter sig kommunens beslut att godkänna efterbehandlingsplanen och kräver att bolaget ska åläggas att genomföra sanering.

Thomas Gavelin, Anna Glindås, Per Glindås, Erik Vestin, Bruno Wedin, Ann-Christin Wedin, Susann Ullberg, Christina Böhlin, Peter Nias, Margareta

Gavelin, Torbjörn Gavelin, Mathias Tollbom, Anna Shaw och Chris Shaw kräver att en sanering ska genomföras.

Samtliga klaganden uppger att de vänder sig mot resonemanget att föroreningarna under kassarna till större delen finns i bunden form (främst fosfor) och att de inte utgör någon större miljörisk. I bolagets efterbehandlingsplan redovisas att under Öbergets odlingskassar återfinns pålagringar, 30 – 35 cm tjocka i direkt närhet till fiskodlingen. Sedimentprov visade mycket höga halter av totalfosfor, vid Öberget återfanns 40% av fosfor i ytsedimenten i form av löst bunden fosfor. Tidigare sedimentutredning vid Mjältösundet har visat syrefria områden under kassarna, som tydligt syns eftersom de är täckta av bakterien *Beggiatoa*, som är en indikator på syrefria sediment.

I det granskningsutlåtande som Kramfors kommuns beställt av Structor Norr föreslås att man vid lokal Öberget bör utreda en sanering med hjälp av en fjärrstyrd robot. Det omnämns i beslutsunderlaget men man föreslår inte någon sådan kompletterande utredning.

Vattenrörelserna gör att föroreningarna sakta sprids och bidrar till att vattenkvaliteten i främst närområdet försämras och detta under lång tid. De anser inte att kommunen har tagit hänsyn till remissinstansernas argument i sitt beslut.

De hänvisar även till en del av remissvar från Hav- och vattenmyndigheten (HaV) där det anges att:

Miljöbalken bygger på principen att det är förorenaren som ska betala, vilket innebär att det är den som orsakar skador för miljön som ska betala de samhällsekonomiska kostnader som uppkommer. Det är vidare verksamhetsutövaren som ska omhänderta det avfall som orsakas av en verksamhet. Utredning bör göras av åtgärdande av enbart de mest påverkade delarna av botten under samtliga eller enstaka av de platser där fiskodling bedrivs. HaV anser att det är högst relevant att bolaget utreder och redovisar möjligheten att på något sätt tillvarata det aktuella materialet som en resurs.

De citerar även följande ur Mark- och miljödomstolens dom i mål M 8882-15:

Som nämnts ovan är bolagets verksamhet belägen i gränsområdet mellan näringsfattigt vatten och vatten som uppvisar övergödningssymtom och som kan förväntas vara mer sårbart för störningar i form av näringsbelastning. Det har framkommit att det i närheten av fiskodlingarna finns från miljösynpunkt viktiga grunda vikar som har höga ekologiska värden och skyddsvärda lekbottnar samt att verksamheten är belägen inom område av riksintresse för naturvården enligt 3 kap. 6 § miljöbalken och riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken med särskilda

bestämmelser för hushållning med mark och vatten. Av 4 kap. miljöbalken följer att exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om det inte möter hinder enligt kapitlets paragrafer och det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdets naturvärden.

Andra typer av verksamheter får tåla höga kostnader för att begränsa sina utsläpp. Det gäller exempelvis utsläpp av avloppsvatten från industrier och hushåll.

Margareta Gavelin har även hänvisat till att det i domen påtalas att de syrefria områdena kommer att läcka fosfor under tid framöver.

Föreningen framför att bolagets resonemang om att sanering inte är möjligt av ekonomiska skäl och att det dessutom inte är miljömässigt motiverat inte har utretts av oberoende part. Föreningen anser att det ska ställas krav på att sanering ska utredas vidare av ett annat företag än Sweco som anlåtats av bolaget.

Överklagande från Gerd och Matz Bergman

Gerd och Matz Bergman kräver att bolaget ska sanera under odlingarna i enlighet med miljöbalkens princip att det är verksamhetsutövarens ansvar.

Den efterbehandlingsplan som har lämnats in är inte tillräckligt noggrann. Remissinstansen HaV anser att den inlämnade planen är för allmänt hållen och de hänvisar till miljöbalkens princip att det är förorenaren som ska betala. Länsstyrelsen Västernorrland anser i sitt remissvar att sugmuddring bör genomföras, om det inte går att göra in sin helhet bör det göras i relevanta delar. Structor Norr AB som har anlåtats av Kramfors kommun föreslår att man kan använda en okonventionell teknik med fjärrstyrd robot under odlingarna till en betydligt lägre kostnad än vad företagets anlåtade konsult har beräknat.

Sedimentundersökningar har visat att stora delar av bottarna under fiskodlingarna är syrefria, vilket innebär att fosfor inte är bundet utan frigörs från sedimentet. De har under de senaste åren dokumenterat tydliga övergödningseffekter i Mjältösundet och i Norrfjärden, i grunda vikar och i de fria vattenmassorna i form av algblooming. Bolaget har under många år släppt ut oerhörda mängder näringsrika sediment. De undrar varför bolaget ska slippa undan att ta rätt på det.

Överklagande från Nils-Erik Vigren

Nils-Erik Vigren vill att det ska krävas efterbehandling av sedimenttyrorna under odlingsplatserna i Mjältösundet. Han föreslår att ytorna enbart täcks över med massor som inte påverkas av strömmar och att bolaget istället åläggs att kompensationsanera ett antal av övergödning påverkade strandavsnitt.

Han uppger bland annat följande i överklagandet när det gäller det överklagade beslutet och den enligt bolaget ”höga” kostnaden på 110 miljoner kronor för att sanera de två odlingsplatserna i Mjältösundet.

1. Han börjar med sin utgångspunkt för att beräkna P-kvantiteten för ett ton odlad regnbåge i öppna kassar. För detta har han stöd av Stockholms universitet och Östersjöcentrum. Den senare instansen stödjer sig på en utredning gällande Finlands produktion av regnbåge i öppna kassar under ett produktionsår. Utöver det har han haft tillgång till en omfattande vetenskaplig utredning där ett antal doktorander med en svensk professor som handledare har medverkat. Med hjälp av dessa uppgifter har han kunnat konstatera att, enligt den så kallade konservativa metoden att beräkna totalfosfor, är 62 % vattenlöslig och därmed 38 % partikulär. Mängden totalfosfor per ton producerad regnbåge är 6.9 kg P. Kvantiteten vattenlöslig P är alltså 4,278 kg. Han har sedan han började 2013 använt sig av den avrundade kvantiteten 4.25 kg vattenlöslig fosfor per ton odlad regnbåge. Men när han fick idén att jämföra pappersmasseindustriernas utsläpp med de öppna kassarnas kändes det nödvändigt att också kunna använda kvantiteten för totalfosfor. Även i detta sammanhang känns det användbart.
2. Använder han sitt mått för totalfosfor finner han att under de dryga tio åren, som båda fiskodlingarna varit i full drift med 2 gånger 600 ton, har avfallet i form av fekalier, utspillt foder mm genererat 82 ton P. Det innebär 51 ton i vattenlöslig form och 31 ton i partikulär form. Utan faktaunderlag kan han inte uttala sig med någon säkerhet om vilka kvantiteter P som finns i sedimentlagren under de båda kassodlingarna. Det märkliga är uppgifterna om skillnaderna i sedimenttjocklek. Förefaller som om strömförhållandena varit olika och därför har en mindre del av de fosforbemängda massorna förts bort av strömmen från odlingsplats Öberget. Det som ändå är möjligt är att kunna konstatera att bolaget under denna tid släppt ut 82 ton totalfosfor. Det är 30 ton mer än bolaget enligt tillståndet har haft rättighet att göra.
3. Det är en omöjlighet för honom att ens uppskatta hur många ton fosforberikat sediment som kan finnas under kassarna. Det intressanta för honom är att få påpeka att följande mening på sidan 57 i beslutsprotokollet, i slutet av första stycket, är genomfalsk. Meningen lyder: ”Utanför odlingsområdet kan enligt recipientkontrollen ingen påverkan ses.” Där är ett påstående som kommunstyrelsen i Kramfors sväljer utan vidare. Själv har han tappat räkningen för antalet gånger kommunen muntligt via media och Föreningen Rädda Höga kusten blivit informerade om situationen. Första gången var 2013 för hans del när en två sidor lång artikel i DN berättade om tillståndet i Mjältösundet. Bilden när han drar upp grönslick som är 50 cm långt, tio gånger längre än som

är normalt i trakten, kunde väl befattningshavarna på kommunal- och miljökontoret ha tittat på. Eller de kunde ha besökt området för att om möjligt kunna konstatera om kritiken var berättigad eller inte. Det borde också länsstyrelsens funktionärer ha kostat på sig. Uppgiften som Föreningen Rädda Höga kusten förde ut under ett antal år, detta att det finns över 100 km övergödda stränder mellan Nätra- och Omnefjärden med badförbud för människor och husdjur. När det gäller de två odlingarna i Mjältösundet sträcker sig de övergödda stränderna från Näske gamla fäbodan via den långa stranden mot Nationalparken, vidare mot Fanön, in i Norrfjärden, Dockstafjärden och Ullångersfjärden, utom i den allra innersta delen där Inviksåns strömmande vatten håller emot. Ändå var inte öarna inräknade. Hela Mjältön hade övergödda stränder. Övergödningen sträckte sig ut till Ulvöarnas västra sida. Dynamon för denna påverkan enligt ovan kunde spåras till den totala kvantiteten regnbåge i Mjältösundet, alltså 1 200 ton. Med mycket omfattande arbetsinsats dokumenterade Föreningen Rädda Höga kusten övergödningens utbredning och omfattning sensommaren 2016.

4. På sidan 58 i protokollet, slutet på fjärde stycket, återfinns meningen ”Lokaliseringen (underförstått av platserna för fiskodlingen i Mjältösundet, Nils-Erik Vignens anm.) skulle medföra stor utspädningseffekt och därmed kommer näringsämnen och andra utsläpp att omsättas i det naturliga ekosystemet.” Ett helt korrekt konstaterande. Problemet är bara att den som skrivit meningen saknar nödvändiga kunskaper. Därför helt kort om strömmen genom Mjältösundet. Enligt uppgift kommer denna ström upp till som mest fyra knop. Den drivs av vindar och förändringar av lufttryck. Därför ger placeringen av dessa två platser för öppna kassar i Mjältösundet en maximal spridningseffekt. De kommer nämligen att samverka. Att de ligger i olika recipienter bryr sig strömmen inte om. Officiellt ligger odlingsplats Mjältösundet i recipienten Ullångersfjärden och odlingsplatsen Öberget ligger i recipienten Mjältöfjärden. När därför strömmen går norrut kommer det totala utsläppet av fosfor att föras norrut. Ställer man sig på stranden vid Näske gamla fäbodan ser man att det är helt öppet vatten rätt in i Mjältösundet. Går strömmen mot söder krockar den rätt snart mot Nordingrålundet. Sedan tar den under sommaren förhärskande pålandsvinden över. Den lösta fosfor driver därför in mot ert områdes stränder och kommer därför att i stor utsträckning gödsla strandvattnet med övergödning som följd. Vattnet som vågorna fört in mot stranden övergår sedan till en svag utåtgående ström tillbaka till utsjövattnet.
5. Rytmen i årets utfordring måste beaktas. Enligt hans uppgifter under lång tid får regnbågslaxen 75 % av årets foder mängd under de tre månader som vattnet är som varmast. Matfiskodlarna, som alltid strävar efter att minimalisera sina uppgifter, anger i sina dokument att fisken under denna tid får 66 % av årets foder mängd. Även det ger en

imponerande pik i utfordringens årsrytm. Dock väljer han att i det här överklagandet att hålla fast vid sitt procenttal. Om man delar det totala utsläppet på 82 ton under 10-årsperioden kan konstateras att totalfosformängden per år blir 8,2 ton. Tar man 75 % av den mängden innebär det att 6,150 ton belastar de båda recipienterna under tre vattenvarma månader.

6. Uträkningen ovan innebär att var och en av de två odlingarna belastar båda recipienterna med 3,075 ton totalfosfor. Han jämför detta med utsläppet från fabriker i Domsjö för år 2017 dividerat med fyra. Jämförelsen innebär att varje odling i Mjältösundet genererar en något större mängd totalfosfor under den intensiva utfordringsperioden än en fiktiv kopia av fabriker i Domsjö. Utsläppet 2017 från anläggningarna i Domsjö uppgick till 3,030 ton totalfosfor. Det kan med fördel jämföras med att totalfosforutsläppet från varje odling i Mjältösundet under den intensiva utfordringsperioden på 3,075 ton. Räknat på 66 %, enligt påståendet från fiskodlarna, haltar jämförelsen marginellt till fiskodlarnas fördel.
7. Ingen normalt kunnig myndighet i Sverige skulle väl ens drömma om att placera två massaindustrier i ett smalt sund några kilometer ifrån varandra. Tack och lov är detta bara en fiktiv jämförelse! Men illa nog att placera två stora fiskodlingar i ett sund med en osedvanligt stark ström. Trots detta har bolagets representanter envist hävdade att "det kan på sin höjd bli en påverkan 50-100 meter från kassarna." Det som alla verkar ha varit omedvetna om är hur all vegetation på land reagerar under våra normalt varma och torra somrar. Under den tiden minimeras alla utsläpp av fosfor genom att vegetationen tar upp i stort sett all näring, både fosfor och kväve. En vis ordning i naturen som sedan urminnes tider förhindrat övergödning vid våra stränder. Den intensiva utfordringen under sommarhalvåret från fiskodlingar skapar därför ett avsevärt mycket större näringstillskott till vegetationen i vattnet nära våra stränder, inte minst för de vanligaste växterna grönlick och ålnate. Resultat har blivit både mycket tidiga och upprepade algbloomingar under växtsäsongen. Ökad medeltemperatur kommer att öka halten av nervgiftet BMAA i algbloomingens egentliga substans, nämligen cyanobakterierna. Risker vid kontakt med vatten som är påverkat av cyanobakterier för bland annat ALS och allvarliga leverskador. Detta gäller även vuxna men inte minst för barn och hundar.
8. Tidsaspekten innan övergödningen avklingar är intressant. Nu avser han inte enbart sedimentlagren under kassarna utan alla strandnära näringsavlagringar i normalt grunda vatten längs våra stränder. Där har övergödningen under tio år byggt upp allt näringsrikare bankar. Varje vår kommer de att aktiveras och vegetationen nära stränderna kommer för varje år att avsätta ytterligare material till dessa näringsbankar. Hade

man kunnat ta tillvara denna enorma mängd vegetation längs stränderna hade det "vattenbruket" kunnat jämföras med jordbruk på land där vallen slås och förs bort. Som bekant tömmer man då fältet på näring och blir tvungen att gödsla med jämna mellanrum. Tyvärr finns det inga mänskliga resurser att tillgå för att på långa vägar kunna ta bort vegetation som övergödningen via de öppna kassarna har skapat. Han har under de mer än fem år han arbetat aktivt med denna övergödningens problematik bara träffat en person som aktivt försökt hålla jämna steg med övergödd vegetation nära stranden. Det var en förtvivlad strandtomtägare i Näske gamla fäbodas som med lie slagit vegetationen i vattnet närmast stranden inte mindre än tre gånger. Eftersom det var i slutet av högsommaren utgår han ifrån att strandtomtägaren behövde slå en fjärde gång. Denna ögonblicksbild säger något väsentligt om övergödningens effekter. Vad säger protokollet? På sidan 58 står att läsa: "Högarna (alltså sedimenthögarna under kassarna, Nils-Erik Vignens anm.) kommer att medföra en internbelastning av fosfor och kväve till området under flera år." Av detta kan utläsas att det enligt bolaget inte finns några andra källor för övergödning. I deras standarddröm för fiskodling i öppna kassar hamnar ju allt övergödande material i nära anslutning till kassarna. Men detta måste sägas vara en av de mest uppenbara lögnerna i deras utredning om sanering. Granskar man utvecklingen i Åland för fiskodlingens del måste konstateras att problemen på 1990-talet ledde till en tillnyktring. Landskapsregeringen lärer sig med vetenskapligt kunniga personer, troligtvis också den del av befolkningen som hade drabbats av övergödda stränder och ekonomisk stagnation i samband med att några miljoner svenska turister avstod från att sommarturista på Åland. Därför startade en succesiv avveckling av fiskodling i öppna kassar. Han har sett en uppställning av tidsaspekten gällande tidpunkt när olika vattenområden återfått normala förhållanden. Helt klart är att det runda tal handlade om 30 år. Det han minns är också rapporten om en icke namngiven norsk professor som utifrån norska förhållanden teoretiskt beräknat att tidsaspekten för återgång till normaläge efter fiskodling i öppna kassar är 30 år.

9. På sidan 58 i protokollet, fjärde stycket, framgår "att 75-80 % av fosforutsläppen är hårt bundna och inte ekologiskt/biologiskt tillgängligt." Enligt hans iakttagelser sedan lång tid är denna uppgift tagen ur Tina Hedlunds sammanfattning om vattenbruk. Den finns publicerad på bland annat Swemarks hemsida på en mycket framträdande plats. Där framgår det tydligt att utsläppet av vattenlöslig fosfor uppgår till 20% och kan i vissa fall också innebära att 5 % av den partikulära fosfor övergår i smält form. Läser man "skrifterna" för olika organisationer, som han faktiskt har gjort, möter man den denna procentsats på olika ställen. Det som genomgående alltid fattas är kvantiteten totalfosfor eller d:o för vattenlöslig fosforkvantitet. Därför fyller procentsatsen ingen annan funktion än att skapa positiva vibbar

hos inte minst okunniga politiker. Denna uppgift om vattenlöslig fosfor enligt ovan matchas självklart av hans citat från protokollet. 75-80% adderat till 25-20 % ger summan 100 %. Problemet är att detta inte är sant. Det har framgått av uppgifter som han har lämnat.

10. Han redovisar även de vetenskapliga uppgifterna som han stödjer sig på. Han har redan nämnt Stockholms universitet och Östersjöcentrum. Det var från de senare han fick tillgång till en kort rapport som byggde på den totala fiskodlingens utsläpp i Finland. Han dividerade med antalet ton och fick kvoten 7 kg. Men eftersom det var den ursprungliga kvantiteten från Naturvårdsverket för rätt länge sedan minskade han till 6,9 kg totalfosfor. Tyvärr har han förlagt rapporten. Han repeterar att det enligt hans siffror innebär att 62 % är vattenlösligt och 38 % partikulärt. Med andra ord. Matfiskodlarna fördubblar utsläppet av den partikulära fosfor och förklarar att den är hårt bunden och inte biologiskt tillgänglig. De skönmålar den krassa verkligheten i sin jakt på mycket goda vinster.
11. Han avstår från att kommentera bolagets kostnadskalkyl. Trots ordentligt nedtonade uppgifter om mängden fosfor är det uppenbart att de gjort precis tvärtom när det gäller kostnaden för saneringen. Allt för att kunna uttrycka att miljönyttan inte motsvaras av kostnaden för sanering

Det som gör honom orolig är att frånvaron av ett krav på sanering kan skapa ett prejudikat för framtiden som Matfiskodlarna kan utnyttja. Ställs inga krav att sanera utanför Höga kusten är det fritt fram att i fortsättningen hänvisa till detta.

Överklagande från Gerd och Peter Bernström

Gerd och Peter Bernström begär att det ska beslutas att bolaget ska genomföra och fullt ut bekosta sanering av bottnarna genom någon form av sugmuddring.

De begär även att ingen kostnad får övervältras på skattekollektivet, att arbetena måste utföras under lämplig tidpunkt på året så att man inte åsamkar en ännu större skada och att kontinuerlig övervakning av arbetet sker.

De uppger bland annat följande. En bärande princip i miljöbalken och internationell miljölagstiftning är att förorenaren ska betala för sina föroreningar och eventuella saneringskostnader.

Kramfors kommun förmår nu inte, trots att man har förorenaren framför sig, stå upp för miljön utan lägger sig platt direkt när bolaget drar till med en fantasiumma om 110 miljoner kronor. Structor Norr AB som har anlåtats av

Kramfors kommun har i sin beräkning kommit fram till en rimligare kostnad på cirka 20 miljoner kronor. Då naturligtvis med en annan teknik än den som bolaget redovisat.

Yttranden

Yttrande från Nordic Trout Sweden AB (bolaget)

Bolaget vill att länsstyrelsen avvisar överklagandena och begär att länsstyrelsen prövar klagorätten för samtliga som överklagat. Om klagandena anses ha rätt att överklaga beslutet motsätter sig bolaget ändring av beslutet och vill att överklagandena ska avslås.

Till stöd för bolagets inställning anges bland annat följande.

Klagandena saknar klagorätt

Kommunens beslut om att godkänna efterbehandlingsplanen är ett tillsynsbeslut och utgör inte en del av den tidigare tillståndsprövningen. Klagandenas klagorätt ska således prövas utifrån beslutet som sådant och vilken påverkan beslutade efterbehandlingsåtgärder medför för de klagande. Huruvida klagandena var att anse som sakägare i tidigare tillståndsprövning är i detta sammanhang inte relevant.

Det överklagade beslutet innebär att det i nuläget inte behöver utföras någon aktiv efterbehandling av bottenarna under odlingslägena. Bolaget konstaterar att inget av de aktuella bottenområdena ligger på eller i omedelbar närhet av klagandenas respektive fastigheter. Ingen av klagandenas fastigheter är således direkt berörd av det överklagade beslutet.

Den enda teoretiskt möjliga påverkan som klagandena kan uppleva till följd av beslutet att inte genomföra aktiv efterbehandling av aktuella bottenområden är om det sker ett fosforläckage (internbelastning) från det fiskodlingsrelaterade materialet på bottenarna och om detta läckage är av sådan omfattning att det kan ge upphov till skada eller olägenhet på klagandenas fastigheter. Som framgår nedan och som tidigare har redogjorts för utgör emellertid internbelastningen av fosfor från de påverkade sedimenten en mycket liten del av det totala fosfortillskottet i aktuella vattenförekomster, och belastningen torde med god marginal ligga inom ramen för normal mellanårsvariation för det totala fosfortillskottet. Internbelastningen medför inte någon risk för människors hälsa eller miljö som motiverar en åtgärd. Snarare har bedömningen gjorts att ett genomförande av efterbehandlingsåtgärder skulle innebära en större miljöpåverkan än att lämna kvar ackumulerat material för naturlig nedbrytning.

Påverkan för de enskilda klagandena av att inte genomföra aktiv efterbehandling av aktuella bottenområde är till följd av ovanstående enbart

teoretisk eller helt försumbar. Kommunens beslut att godkänna efterbehandlingen berör därför inte klagandena på det sätt som krävs och de saknar därmed rätt att överklaga beslutet.

Vad gäller Föreningen Rädda Höga kusten ifrågasätter bolaget om föreningen har talerätt enligt 16 kap. 13 § miljöbalken, samt även om beslutet som sådant kan överklagas av miljöorganisationer.

Det saknas skäl att ändra det överklagade beslutet

Bolaget anser i sammanfattning att kommunens beslut att godkänna efterbehandlingsplanen är korrekt och inte bör ändras. Krav på efterbehandling i form av exempelvis muddring kan inte ställas eftersom åtgärden inte utgör en nödvändig avhjälpandeåtgärd och eftersom det inte är skäligt att kräva att bolaget ska genomföra efterbehandling av de utsläpp som har prövats och befunnits tillåtliga enligt miljöbalkens regler. Det är inte heller miljömässigt motiverat att åtgärda endast de mest påverkade områdena. Det finns därför inte skäl att ändra kommunens beslut.

Behov och omfattning av eventuell efterbehandling ska bedömas enligt reglerna i 10 kap. miljöbalken

Principen om förorenarens betalningsansvar har införlivats i svensk miljölagstiftning i första hand genom 2 kap. 8 § och 10 kap. miljöbalken. Av 2 kap. 8 § miljöbalken följer att den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som medfört skada eller olägenhet för miljön är ansvarig att avhjälpa skadan i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. miljöbalken. Efterbehandlingsansvaret följer således av, och ska bedömas enligt, 2 kap. 8 § och 10 kap. miljöbalken och är inte en fråga om försiktighetsmått eller skyddsåtgärder vid pågående verksamhet.

Av 10 kap. 4 § följer att den ansvarige verksamhetsutövaren i skälig omfattning ska utföra eller bekosta det avhjälpande som behövs för att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet. Detta har i praxis formulerats som att ansvaret enbart omfattar åtgärder som är miljömässigt motiverade och rimliga från kostnadssynpunkt, så kallade nödvändiga avhjälpandeåtgärder. Krav får inte ställas om inte nyttan av att skadan eller olägenheten avhjälpas överstiger kostnaderna för avhjälpandet. Bedömningen ska göras objektivt, utan hänsyn till omständigheter hänförliga till verksamhetsutövaren.

Vid bedömningen av vilka åtgärder som är miljömässigt motiverade bör utgångspunkten vara att området, efter utförda åtgärder, inte ska utgöra någon oacceptabel risk för människor eller miljö i området och i omgivningarna. Vad som ska anses miljömässigt motiverat är därmed helt avhängigt vilken risk som är förknippad med skadan eller olägenheten, eller med andra ord vilken påverkan blir av att lämna kvar den. För att ta ställning

till den risk som skadan eller olägenheten utgör måste man avgöra vilka skyddsobjekten är och hur spridningsvägarna ser ut.

I detta fall består ”skadan eller olägenheten” i princip uteslutande i fiskodlingsrelaterat sediment och eventuell påverkan som läckage av fosfor och nedbrytning av fekalier och foderrester kan medföra. Det är således fråga om näringsbelastning i form av fosfor och inte om något ämne med toxiska egenskaper.

Som framgår av efterbehandlingsplanerna är sugmuddring vid bolagets odlingslokaler förenad med omfattande tekniska svårigheter, bland annat till följd av det stora djupet, utsatthet för väder och ett långt avstånd till land. Sugmuddring bör därför ses som en olämplig åtgärd trots att det är den enda muddringsformen som vore tekniskt möjlig. Den totala kostnaden för efterbehandlingsåtgärden sugmuddring beräknas uppgå till ca 110 miljoner kronor för Mjältösundet.

Bolaget menar sammanfattningsvis att krav på efterbehandling genom exempelvis sugmuddring inte kan ställas eftersom åtgärden varken är miljömässigt motiverad eller kostnadsmässigt rimlig, och således objektivt sett inte utgör en så kallad nödvändig avhjälpandeåtgärd. Det är vidare inte skäligt att kräva att bolaget ska genomföra efterbehandling av de utsläpp som har prövats och befunnits tillåtliga enligt miljöbalkens regler.

Internbelastningen från de påverkade sedimenten utgör en mycket liten del av det totala fosfortillskottet

I bolagets efterbehandlingsplan samt efterföljande komplettering redogörs för beräknade mängder av fosfor i ytsedimenten under och i närheten av odlingsområdena. Såsom redovisas i inlämnade efterbehandlingsplaner visar beräkningar av ytsedimentens fosforbelastning från verksamheten vid odlingslokalerna Mjältösundet och Öberget på en internbelastning om cirka 0,15 respektive 0,21 ton fosfor. Det läckage av fosfor som totalt sett beräknas kunna uppstå från ytsedimenten motsvarar därmed 0,7 procent av Ullångersfjärdens (Mjältösundet) respektive 2,6 procent av Mjältöfjärdens (Öberget) totala årliga fosfortillskott.

Även vid det mycket konservativa antagandet att all fosfor som kan belasta vattenförekomsterna från ytsedimenten under odlingarna tillförs under ett och samma år, så blir påverkan mycket begränsad och en mycket liten del av det totala tillskott som sker i vattenförekomsterna. Tillskottet torde med god marginal ligga inom ramen för normal mellanårsvariation för det totala fosfortillskottet.

Bolaget konstaterar att det påstående som framförts om utsläpp överstigande de villkor som gällt enligt bolagets tillstånd saknar grund. När det gäller uppgiften som Nils-Erik Vigren angett om att 62 % av fosforutsläppen vore vattenlösligt tillbakavisar bolaget den som direkt felaktig. Bolaget

konstaterar samtidigt att en så begränsad andel partikulär fosfor som den klagande utgår ifrån skulle innebära att det material som sedimenterat vore avsevärt mindre i omfattning än vad som har konsekvensbedömts och prövats inom ramen för tidigare tillståndsprövningar.

Bolaget vill i sammanhanget framhålla att de beräkningar såsom de Nils-Erik Vigren har presenterat är teoretiska och utgår från mängd tillförd fosfor och hur stor andel som sedimenterar. Även med korrekta uppgifter, istället för de uppgifter som Vigren presenterat, skulle beräkningarna vara teoretiska. Inför arbetet med efterbehandlingsplanen har bolaget istället genomfört faktiska mätningar avseende de fiskodlingsrelaterade sedimentlagrens tjocklek, deras utbredning och därtill deras näringsinnehåll. Analyserna har bland annat inkluderat en fosforfraktionering för att se hur stor andel av den sedimenterade fosfor som kan lösa ut till vattnet. De uppgifter som bolaget har presenterats och den bedömning som har genomförts mot bakgrund av dessa utgår således från faktiska mätningar och ska därmed tillmätas en avsevärt större vikt än teoretiska beräkningar om utsläpp från en fiskodling generellt.

Sugmuddring med robot eller lågflödesmuddring är inte en tillgänglig metod

Bolaget har tidigare gett in underlag framtaget av Sweco som kommenterar muddringsmetoderna med robot respektive lågflödesmuddring. Sweco har nu kompletterat tidigare ingiven information med ett utlåtande om de båda metoderna. Utlåtandet från muddringstekniker har bifogats yttrandet.

Av Swecos utlåtande framgår att robotmuddring skulle innebära tekniska svårigheter och att det inte är en etablerad teknik för det nu aktuella fallet med muddring på stora djup på öppet vatten. Tekniken har istället tagits fram för industriändamål för att kunna muddra i dammar och dylikt.

Vad gäller lågflödesmuddring framgår av Swecos utlåtande att inte heller denna metod är tillgänglig för en efterbehandling av de fiskodlingsrelaterade sedimenten i detta fall. Tekniken har inte testats på aktuella vattendjup med dessa bottenförhållanden och volymer sediment. Sweco anger att det är synnerligen tveksamt om metoden alls är lämplig och kan komma att utvecklas för fall som det nu aktuella.

Mot bakgrund av Swecos utlåtande vidhåller bolaget att de alternativa metoder för muddring som har framförts inte är tekniskt tillgängliga och således inte möjliga att använda i aktuellt fall. Vidare kan det ifrågasättas om metoderna alls i nämnvärd utsträckning skulle förändra de ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna på ett sådant sätt att en muddring skulle kunna anses skälig.

Åtgärdande av de mest påverkade delarna av botten är inte heller miljömässigt motiverat eller kostnadsmässigt rimligt

Med beaktande av den mycket höga kostnaden i förhållande till den ringa miljönyttan det skulle medföra finns det inga skäl att genomföra sugmuddring, trots att detta är den enda åtgärd som är teoretiskt möjlig. Det finns därför inte heller anledning att utreda återföring av massorna till produktionsmark och olika avvattningsmetoder med mera.

När det gäller åtgärdande av en mindre del av ackumulationshögarna noterar bolaget att det är möjligt, men att det på grund av sedimentens karaktär vore svårt att avgränsa områdena vid genomförande eftersom det vid muddring av lösa sediment ofta sker en tillrinning från sidorna. Vidare kan kostnaden per mängd fosfor, vid en riktad sugmuddring inte förväntas bli lägre än vad som redovisats i bolagets komplettering. Detta beror på att mängduppskattningen har utgått från det djupaste fiskodlingsrelaterade sedimentlager som uppmätts på respektive lokal. I de delar av påverkansområdena där det fiskodlingsrelaterade sedimentlagret är tunnare är således kostnaden per minskad mängd internbelastning än större, och kostnadseffektiviteten således än mindre. Sugmuddring är således inte heller en nödvändig avhjälpanåtgärd avseende de delområden där det djupaste fiskodlingsrelaterade sedimentlagret har uppmätts. På grund av detta är inte heller åtgärdande av en begränsad del av materialet miljömässigt motiverat eller kostnadsmässigt rimligt.

Det finns inget behov av att ytterligare komplettera den inlämnade efterbehandlingsplanen

Bolaget har under kommunens handläggning av ärendet inkommit med komplettering av efterbehandlingsplanen i form av ett yttrande samt en promemoria av Sweco. Bolagets efterbehandlingsplan har därefter godkänts av kommunen och uppfyller de krav som uppställts. Liksom bolaget anfört ovan är inlämnad efterbehandlingsplan jämte komplettering tillräcklig. Bolaget hänvisar till vad som anförts i bolagets efterbehandlingsplan samt komplettering den 10 september 2019.

Yttrande från kommunstyrelsen Kramfors kommun

De skäl som kommunstyrelsen tidigare angett anser de fortfarande är relevanta.

Bolaget har i god tro tagit emot tillståndet för fiskodlingen och har bedrivit verksamheten enligt tillstånd och föreskrivna villkor med egenkontrollprogram. Verksamheten har inte haft allvarliga störningar eller avvikelser som föranlett allvarliga utsläpp eller skada. Därmed kan inte ytterligare krav ställas retroaktivt. Tillsynsmyndigheten kan inte kräva ytterligare åtgärder enligt 24 kap. 1 § miljöbalken.

Att det vid odlingsplatserna förekommer sediment med höga halter kväve och fosfor och delvis syrefri miljö är ostridigt. Detta har också verksamheten själv uppgett i efterbehandlingsplanen. I tillståndsansökan samt

miljökonsekvensbeskrivningen anges att dessa föroreningar i kassodlingsområdet är förväntade. Dessutom kommer en stor del av föroreningarna spridas på ett större område än odlingsområdet tack vare stort djup, hög vattenomsättning och mer eller mindre strömmande vatten. Dessa faktorer var också en av anledningarna till att miljöprövningsdelegationen beslutade om tillstånd.

Miljökvalitetsnormen för området kommer att påverkas i positiv riktning när fiskodlingsverksamheten har avslutats.

Kramfors kommun har godkänt efterbehandlingsplanen och dess innehåll beträffande ekonomiska rimligheten att sanera bottarna. Deras lokalkunskap gör att de instämmer i bedömningen att det varken finns lämplig plan mark eller infrastruktur (vägar, el, reningsanläggningar) för att ta hand om och rena muddermassor.

Yttrande från Gerd och Matz Bergman

De uppger bland annat att effekterna av övergödningen i grunda vikar är mycket stor och kommer att fortsätta om inte det sker en efterbehandling av de sediment som annars under många år kommer att läcka kväve och fosfor.

De undrar var i miljöbalken det står och vilka prejudicerande exempel som finns kring att om man fått tillstånd att släppa ut så behöver man inte göra någon efterbehandling.

Under hela processen har bolaget fört en skicklig argumentation för att utsläppen är så små så det spelar ingen roll för det späds ut. Det gör de även denna gång. Det som aldrig blivit dokumenterat av bolaget eller någon myndighet är påverkan på de känsliga grunda vikarna där övergödningseffekten är som tydligast, bland annat beroende på vattentemperatur.

De anser att uttalanden i Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 8882-15 visar på att det finns känsliga områden som fortsatt kommer att bli påverkade av tillförsel av näringsämnen från sedimenten under fiskodlingarna under många år. Bolaget har i yttrandet beskrivit fosforbelastningen från sedimenten vid Mjältösundet (0,15 ton) och vid Öberget (0,21 ton). Man sätter det i relation till fjärdarnas totala fosfortillskott och får det att låta försumbart. Det finns dock ingen beräkning hur denna fosfor sprids. Om dessa tillskott framförallt sprids inom Mjältösundet och angränsande vikar så blir det ett betydande tillskott. Det är svårt att tyda beskrivningen om dessa mängder gäller per år eller total mängd fosfor i sedimenten. Det har inte redovisats mängden kväve som kommer att spridas från sedimenten vilket har betydelse för algblomning av blågröna cyanobakterier.

Du undrar även hur länge det kommer att läcka kväve och fosfor från sedimenten. Det har stor betydelse för ur de grunda vikarna kommer att påverkas. I en av sedimentrapporterna från Pelagia konsult visas tydligt att en stor del av sedimenthögar under fiskodlingen har syrefria ytskikt genom utbredning av svvelbakterien *Beggiatoa*. Syrefria botten gör att fosfor som är bundet till sedimenten löser ut i vattnet och sprids. Bolaget har mätt halten fosfor i sedimenten, men hur ska man kunna bedöma på lång sikt hur mycket fosfor som kan lösas ut i vattnet?

Bemötande från Nordic Trout Sweden AB

Mot bakgrund av de utredningar som genomförts har bolaget funnit att krav på efterbehandling genom exempelvis sugmuddring inte kan ställas eftersom åtgärden varken är miljömässigt motiverad eller kostnadsmässigt rimlig och objektivt sett inte utgör en så kallad nödvändig avhjälpandeåtgärd. De åtgärder som funnits miljömässigt motiverade och kostnadsmässigt rimliga och som utgör nödvändiga avhjälpandeåtgärder framgår av bolagets efterbehandlingsplan.

Bolaget har i efterbehandlingsplanerna, sedimentsutredningarna samt efterföljande komplettering och yttranden redogjort för miljöpåverkan av bolagets verksamhet. I bolagets efterbehandlingsplan anges att internbelastningen från påverkansområdena avser den totala belastningen från ytsedimenten, och alltså inte årlig belastning. Att bolaget har jämfört med årliga tillskott till vattenförekomsten är för att exemplifiera hur begränsad belastningen från ytsedimenten är även i det extrema fallet att hela den totala belastningen skulle frigöras under ett enda år.

Av efterbehandlingsplanerna framkommer att effekter på vattenmiljön framförallt är kopplade till risker för läckage av fosfor från sedimentet och nedbrytning av fekalier samt foderrester. Av sedimentutredning framgår att mängden fosfor som kan förväntas spridas från sedimenten endast bör leda till lokala och marginella höjningar av fosfor i bottenvatten i anslutning till de odlingsrelaterade sedimenten. Frågan om mängden kväve i sediment och eventuella läckage till recipienten är mer komplex och kunskapsläget kring processerna är också sämre. Därför går det inte att nu på ett tillräckligt tillförlitligt sätt beräkna hur mycket kväve som kommer att spridas från sedimenten.

Hur lång tid och i vilken omfattning läckage av löst bunden fosfor och andra näringsämnen i sedimentet och nedbrytning av fiskodlingsrelaterat material kommer att ta från det att verksamheten avvecklas tills att sedimentet kan återgå till nära naturliga förhållande är mycket svårt att bedöma. Bedömningen är, utifrån den kunskap som finns idag, att det är rimligt att anta att det område som idag är påverkat av fiskodlingsrelaterat material på sikt kommer att återgå till för området nära naturliga förhållanden. Det är dock flera processer, såväl kemiska, biologiska som fysikaliska, som påverkar

detta. Minskade utsläpp till följd av avveckling av fiskodlingsverksamheten innebär emellertid minskad tillgång till organiskt material och näring i vattnet på sikt, vilket har betydelse för tillväxten av förekommande vattenlevande organismer, nedbrytningen av dessa samt syretillgången i vattenmassan. Avslutningsvis kan det framhållas att bolaget enligt kommunens beslut efter tillståndstiden ska följa ett program för att övervaka vad som händer med bottenarna vid odlingsplatserna.

Motivering till beslutet

Rätt att överklaga beslutet

För att länsstyrelsens ska kunna ta ställning till det överklagade beslutet i sak krävs att den som överklagar har rätt att överklaga beslutet. När det gäller frågan om rätten att överklaga beslutet gör länsstyrelsen följande bedömning.

Överklaganden från Thomas Gavelin, Peter Bernström, Gerd Bernström, Nils-Erik Vigren med flera.

I 16 kap. 12 § miljöbalken anges att överklagbara beslut får överklagas av den som beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot. Den som beslutet angår kallas för sakägare. Sakägare är den som kan tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom den miljöfarliga verksamheten. I praxis anges att risken för skada och olägenhet inte får vara enbart teoretisk eller helt obetydlig (jfr. NJA 2004 s. 590 I och II).

Samtliga personer som överklagar äger fastigheter eller har fritids- eller året-runtbostäder som ligger endera vid vikar i anslutning till Mjältösundet eller i anslutning till närliggande Norrfjärden.

Det överklagade beslutet innebär att de så kallade ackumulationshögarna inte ska åtgärdas. Det förväntas ske läckage av fosfor från ackumulationshögarna. Detta läckage kan leda till att det blir olägenheter för de klagande på grund av bildande och spridning av alger. Även om endast en liten del fosfor frigörs från ackumulationshögarna jämfört med det totala inflödet till vattenförekomsten kan det bidra till en ökad tillväxt av alger vid odlingslokalerna. De alger som bildas kan sedan spridas till närliggande vikar. En ökad tillväxt av alger kan även i sin tur leda till syrefria förhållanden i större utsträckning, vilket frigör ytterligare fosfor från sedimenten och leder till ännu större tillväxt av alger.

Länsstyrelsen bedömer mot denna bakgrund att de närboende som överklagat har rätt att överklaga beslutet.

Överklagande från Föreningen Rädda Höga Kusten

Rätten för föreningar att överklaga beslut enligt miljöbalken regleras i 16 kap. 13 §. I bestämmelsen anges vissa kriterier som föreningen ska uppfylla för att ha rätt att överklaga och det räknas även upp vilka typer av beslut som kan överklagas.

Länsstyrelsen konstaterar att det av de handlingar föreningen gett in i ärendet framgår att föreningen uppfyller de kriterier som krävs. För att föreningen ska ha rätt att överklaga krävs även att det är ett sådant typ av beslut som får överklagas.

Det överklagade beslutet är ett tillsynsbeslut. Det är endast beslut om tillsyn enligt 10 kap. miljöbalken som räknas upp i 16 kap. 13 §. Av praxis från Mark- och miljööverdomstolen framgår att om beslutet är av sådan karaktär som anges i artikel 9.3 i Århuskonventionen ska det göras en konventionsenlig tolkning av miljöorganisationens klagorätt (se bland annat MÖD 2014:30, MÖD 2015:17 och Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 3574-16).

I 9.3 Århuskonventionen anges att den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ska ha rätt att få handlingar och underlåtenheter av myndigheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. Enligt artikel 2.4 utgörs allmänheten av såväl fysiska som juridiska personer som föreningar, organisationer och grupper.

Kommunens beslut innebär att det inte kommer att ställas något krav på efterbehandling av ackumulationshögar. Bedömningen av vad som är skälig efterbehandling och vilka krav på åtgärder som därmed kan ställas görs med tillämpning av 10 kap. miljöbalken. Tolkningen av 16 kap 13 § ska i den utsträckning det är möjligt ske så att det stämmer överens med innehållet i Århuskonventionen. Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till detta att det överklagade beslutet kan ses om ett beslut om tillsyn enligt 10 kap. miljöbalken och är därmed ett beslut som kan överklagas av en miljöorganisation. Föreningen Rädda Höga Kusten har därför rätt att överklaga kommunens beslut.

Utgångspunkter för länsstyrelsens bedömning av det överklagade beslutet

Länsstyrelsen uppfattar överklagandena som att det som överklagas är p. 1 i kommunstyrelsens beslut. Det vill säga att godkänna den efterbehandlingsplan som bolaget upprättat för fiskodlingen vid Mjältösundet. Det länsstyrelsen kommer att bedöma i detta ärende är därför om det var rätt att godkänna efterbehandlingsplanen.

I villkor för tillståndet som gällde för odlingen vid Mjältösundet fram till 13 mars 2020 anges att verksamhetsutövaren skulle lämna in en efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten. Det anges även att planen ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Efterbehandlingsplanen skulle bland annat innehålla förslag på åtgärder som lämpligen kan vidtas för att åtgärda eventuella ackumulationshögar. Åtgärdsförslagen ska omfatta en redogörelse av såväl de tekniska, ekonomiska som miljömässiga förutsättningarna.

Att efterbehandlingsplanen ska godkännas av tillsynsmyndigheten innebär enligt länsstyrelsens mening att det ska göras en bedömning av om de åtgärder som verksamhetsutövaren föreslagit är tillräckliga för att uppfylla de krav på efterbehandling som ställs i miljöbalken. Om det finns behov av ytterligare utredning eller om det finns skäl att kräva åtgärder utöver det som föreslagits i efterbehandlingsplanen ska planen inte godkännas.

Frågan om vilken efterbehandling som ska genomföras har inte prövats i tillståndet, utan denna fråga har överlåtits till tillsynsmyndigheten att bedöma. Det innebär att 24 kap. 1 § miljöbalken inte hindrar tillsynsmyndigheten att ställa krav på åtgärder kopplat till efterbehandling av ackumulationshögar.

Av bestämmelserna i miljöbalken framgår att den som bedrivit en verksamhet som medfört skada eller olägenhet för miljön i skälig omfattning ska utföra eller bekosta efterbehandling. Vid bedömningen av skäligheten ska det enligt praxis först utredas vilka efterbehandlingsåtgärder som är miljömässigt motiverade och rimliga från kostnadssynpunkt. Det ska därefter ske en bedömning av i vilken omfattning verksamhetsutövaren är ansvarig för efterbehandlingen (se MÖD 2010:18).

Var det rätt att godkänna efterbehandlingsplanen?

Bolaget har i efterbehandlingsplanen angett att det inte kommer att ske någon efterbehandling av ackumulationshögar. Beslutet att godkänna efterbehandlingsplanen innebär därför att bolaget inte behöver sanera de bottensediment i anslutning till odlingsplatserna som innehåller fekalier och foderspill.

Efterbehandlingsplanen ska endast godkännas om det är tillräckligt utrett att det inte är skäligt att efterbehandla sedimenten. Vid skälighetsbedömningen ska nyttan från miljösynpunkt av att sedimenten saneras vägas mot kostnaderna för att genomföra åtgärder. Efterbehandlingsåtgärderna ska både vara miljömässigt motiverade och rimliga från kostnadssynpunkt.

Påverkan på miljön

Akkumulationshögar innehåller stora mängder näringsämnen. Vid lokalen Öberget har bolaget bedömt att ett område om 25 000 m² är påverkat. Vid

lokalen Mjältösundet bedöms påverkansområdet vara 20 000 m². Sedimentutredningen visar på sedimentpålagringarna som är 30–35 centimeter vid Öberget och 0,1-3 centimeter vid Mjältösundet. En grov uppskattning från bolaget är att mängden totalfosfor i sedimenten kan förväntas vara 16 ton vid Öberget och 1 ton vid Mjältösundet. Ett sedimentprov från vardera lokalen visade även på mycket höga halter av totalfosfor.

Det är den fosfor som är löst bunden som kan frigöras från sedimenten och bidra till övergödning och syrefria förhållanden. Resultatet från fosforfraktioneringen som gjorts av sedimentprov från Öberget visade på 40 procent löst bunden fosfor. I de analyserade proverna från Mjältösundet var andelen löst bunden fosfor 23–36 procent. Enligt bolagets beräkningar förväntas belastningen av fosfor från ackumulationshögar bli totalt cirka 0,21 ton för Öberget och 0,15 ton för Mjältösundet.

Länsstyrelsen anser att utredningen inte visar att det skulle vara en obetydlig mängd fosfor som riskerar att frigöras. Länsstyrelsen bedömer att det finns en osäkerhet kring hur stor mängd fosfor som kommer att frigöras från ackumulationshögar över tid. Hur stor mängd det kommer att röra sig om beror bland annat på hur syreförhållandena utvecklas. I nuläget finns indikationer på att det finns ansträngda syreförhållanden och syrefria miljöer, vilket kan leda till att den löst bundna fosfor frigörs. Syreförhållandena riskerar dessutom att bli ännu mer ansträngda vid frigörelse av fosfor och nedbrytning av fekalier och foderspill.

Den mängd fosfor som kommer att frigöras kommer sannolikt innebära en påverkan på vattenmiljön genom tillväxt av alger och utökning av syrefria förhållanden, i vart fall lokalt i anslutning till odlingsplatserna. Länsstyrelsen anser att man vid bedömningen av vilka åtgärder som är miljömässigt motiverade även ska beakta att det i vattenområdet finns en övergödningssproblematik. Utsläppen av näringsämnen kommer i och för sig att minska genom att fiskodlingsverksamheten inte längre är i drift. Men då fosfor till stor del är ett begränsande näringsämne är utrymmet för antropogen (icke naturlig) påverkan när det gäller näringsämnen begränsad i vattenförekomsten. Därför kan även de utsläpp som fortfarande sker till området behöva minska för att förhindra fortsatt övergödning.

Finns det behov av ytterligare utredning?

Efterbehandlingsplanen och kommunens bedömning utgår från att hela den mängd sediment som bolaget uppskattat vara påverkat muddras.

Även om det inte bedöms vara rimligt från kostnadssynpunkt att åtgärda hela påverkansområdet anser länsstyrelsen att det finns skäl att utreda åtgärdande av enbart delar av de påverkade områdena.

Länsstyrelsen bedömer att det är miljömässigt motiverat att endast efterbehandla de områden där de största sedimentpålagringarna finns och det finns mycket höga halter av totalfosfor. Den fosfor som riskerar att frigöras kan lokalt påverka vattenmiljön. Med hänsyn till att det är ett vattenområde som är känsligt för näringsbelastning är det även enligt länsstyrelsens mening ur miljösynpunkt angeläget att det vidtas åtgärder för att begränsa utsläppen av fosfor till vattenområdet.

Länsstyrelsen bedömer att det inte finns tillräckligt med uppgifter i ärendet för att ta ställning till om muddring av delmängder är rimligt från kostnadssynpunkt. Det finns inte någon utredning kring hur delområden skulle kunna avgränsas och hur stora volymer som då skulle muddras. Hur hög totalkostnaden blir beror till största del på hur stor mängd muddermassor som behöver hanteras. Det är inte heller visat att kostnaden per mängd fosfor verkligen blir oförändrad vid en muddring av endast de mest påverkade områdena.

Länsstyrelsen bedömer sammanfattningsvis att kommunen inte skulle ha godkänt efterbehandlingsplanen utan att kräva att bolaget först lämnat in utredning kring muddring av delområden. Länsstyrelsen upphäver därför kommunstyrelsens beslut att godkänna efterbehandlingsplanen och återförvisar ärendet till kommunen för fortsatt handläggning.

Bestämmelser som använts i beslutet

2 kap. 8 § miljöbalken

Alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap.

10 kap. 4 § miljöbalken

Den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningsskada ska i skälig omfattning utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föroreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

När ansvarets omfattning bestäms ska det beaktas hur lång tid som har förflutit sedan föroreningen ägde rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att den har bidragit till föroreningen endast i begränsad mån, ska även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning.

16 kap. 12 § miljöbalken

Överklagbara domar eller beslut får överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot.

16 kap. 13 § miljöbalken

Överklagbara domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt denna balk, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, får överklagas av en ideell förening eller en annan juridisk person som

1. har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen,
2. inte är vinstdrivande,
3. har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år, och
4. har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd.

26 kap. 9 § miljöbalken

En tillsynsmyndighet får besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Förelägganden och förbud får inte begränsa ett beslut eller en dom om tillstånd i ansökningsmål som har rättskraft enligt 24 kap. 1 §.

26 kap. 22 § miljöbalken

Den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsjurist Jonathan Wallmon med länsjurist Therese Flodin som föredragande. I den slutliga handläggningen har också

marinbiolog Lotta Nygård, miljöhandläggare Susanne Nordin samt miljöhandläggare Anders Timmerholm medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Sändlista

Föreningen Rädda Höga kusten

Thomas Gavelin

Anna Glindås

Per Glindås

Erik Vestin

Bruno Wedin

Ann-Christin Wedin

Peter Bernström

Gerd Bernström

Susann Ullberg

Christina Böhlin

Peter Nias

Gerd Bergman

Matz Bergman

Margareta Gavelin

Torbjörn Gavelin

Anna Shaw

Chris Shaw

Nils-Erik Vigren

Mathias Tollbom

Nordic Trout Sweden AB

Kramfors kommun

Du kan överklaga beslutet

Om du inte är nöjd med länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos mark- och miljödomstolen.

Hur överklagar jag beslutet?

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Västernorrland antingen via e-post; vasternorrland@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Västernorrland, 871 86 Härnösand.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till länsstyrelsen **inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet**. Vid förenklad delgivning anses du ha tagit del av beslutet två veckor efter att länsstyrelsen skickade beslutet. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det mark- och miljödomstolen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande **inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades**.

Ditt överklagande ska innehålla

- vilket beslut som överklagas, beslutets datum och diarienummer,
- hur du vill att beslutet ska ändras, samt
- varför du anser att länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer.

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta länsstyrelsen via e-post, vasternorrland@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 0611-34 90 00. Ange diarienummer 1492-2020.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.